

DEN KOMMUNALA LÅNESKULDEN

2021

KOMMUNINVEST

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	3	Kommungrupper	13
Kommunsektorns ekonomi	4	Regioner	13
Kommunsektorns investeringar	5	Skuldens fördelning	15
Riket	5	Låneskuld per kommun	15
Investeringarnas fördelning	6	Kommunkoncerner med högst låneskuld 2020	15
Kommuner	6	Kommunsektorns finansiering	17
Regioner	6	Fördjupningsavsnitt 1:	
Investeringar per kommungrupp och län	7	Låneskuldens utveckling	18
Kommungrupp	7	Fördjupningsavsnitt 2:	
Regioner	8	Grön finansiering av kommunala investeringar	21
Län	9	Fortsatt stark utveckling av grön finansiering	21
Kommuner med störst investeringsvolymer och investeringsnivåer 2020	10	Fördjupningsavsnitt 3:	
Kommunsektorns låneskuld	12	Kommunsektorns skuldförvaltning	24
Riket	12	Appendix 1: SKR:s kommungruppsindelning	26
Låneskuld per kommungrupp, region och län	13		

Om Kommuninvests rapportserie

I rapportserien ”Den kommunala låneskulden” följer Kommuninvest upp utvecklingen av kommunsektorns investeringar och skuldsättning. Rapporten är unik eftersom både investeringar och låneskuld analyseras utifrån ett koncernperspektiv. Det innebär att även verksamheter som bedrivs i företagsform inkluderas i rapportunderlaget. Koncernperspektivet är viktigt för att få en rättvisande helhetsbild av en kommuns eller regions ekonomiska och finansiella ställning, eftersom:

- en allt större del av kommunernas verksamhet bolagiseras. Till exempel har allt fler kommuner fört över sina service- och verksamhetslokaler till dotterbolag under de senaste åren.

- kommunsektorns företag står för drygt hälften av sektorns investeringar men för huvuddelen av den externa låneskulden.

Dataunderlagen i denna rapport bygger på uppgifter som hämtats från kommunernas och regionernas egna årsredovisningar. Redovisningen släpar efter ett år i den bemärkelsen att 2021 års utgåva avser 2020 års data. Uppgifter om investeringsnivåer och låneskuld för alla kommuner och regioner finns tillgängliga för åren 2010 – 2020 på Kommuninvests hemsida, under fliken Den kommunala låneskulden 2021.

Frågor på rapportinnehållet kan ställas till:

Emelie Värja
Forsknings- och utbildningschef
Kommuninvest
Tel: 0730 78 06 35
E-post: emelie.varja@kommuninvest.se

Förord

Data för år 2020, året då osäkerheten var stor och prognoserna varierade kraftigt, har nu sammanställts. Det blev ett år som präglades av pandemin på många olika sätt.

Kommunsektorns låneskuld ökade 2020 med 39 miljarder kronor, vilket motsvarar en tillväxttakt på 5,3 procent. Denna tillväxttakt är betydligt lägre än noteringen för 2019 på 10,1 procent. Orsaken är en kombination av lägre kostnadsökning, statliga bidrag och lägre investeringsnivåer. Investeringarna landade på 184 miljarder kronor, vilket innebär en minskning med 8,5 miljarder kronor. För första gången sedan insamlandet av data påbörjades (start 2007) minskade alltså investeringsnivån. Resultatet i kommunsektorn var rekordhøgt, vilket också resulterar i en högre självfinansieringsgrad. Regionkoncernerna finansierar samtliga investeringar med egna medel, medan kommunkoncernerna ligger på 73 procent.

Prognosen för kommunernas samlade resultat för 2021 är efter första kvartalets

utfall i linje med 2019 års resultat. För regionerna ligger prognosen på 6 miljarder kronor, vilket är 2 miljarder kronor lägre än 2019 års utfall. Under 2021 är fortfarande de generella statsbidragen höga, för att sedan trappas ner. Förväntningarna om ytterligare förstärkningar för kommande år finns dock. Finansdepartementets beräkningar visar på att de kommer saknas 50-80 miljarder kronor år 2026 för att täcka den kostnadsökning som demografin medför.

Även fast vi sett en lägre investeringsnivå för år 2020 visar prognoserna på fortsatt høgt tryck på investeringssidan. Detta är främst kopplat till någon eller alla de tre faktorerna befolkningstillväxt, förändrad befolkningsstruktur och underhållsbehov.

OBS! I den PDF som finns för nedladdning på www.kommuninvest.se så finns klickbara länkar som leder till kommunjämförelser.

Örebro i oktober 2021

Tomas Werngren
VD Kommuninvest

Emelie Värja
Forsknings- och utbildningschef Kommuninvest

Kommunsektorns ekonomi

Under 2020 präglade coronapandemin alla delar i samhällsekonomin. Under årets andra kvartal föll BNP kraftigt med över 8 procent, vilket resulterade i stigande arbetslöshet och minskad sysselsättning. Vissa branscher drabbades extra hårt av pandemin och restriktionerna för att minska smittspridningen, i synnerhet besöksnäringen och restaurangbranschen. Trots det historiskt kraftiga fallet i BNP under krisens inledande fas började den svenska ekonomin återhämta sig under andra delen av 2020 och under kommande år förväntas en fortsatt hög tillväxt. Industrin agerade draglok i återhämtningen med en hög tillväxt inom många delbranscher, vilket delvis berodde på en kraftig exportorderingång. Återhämtningen inom tjänstesektorn var dock trögare.¹

I nuläget visar många indikationer på att den svenska ekonomin återhämtat sig väl efter coronapandemins initiala påverkan. Under 2021 har BNP-tillväxten varit stark och sysselsättningen har ökat. Trots en bred variation i både förutsättningar och näringslivsstruktur bidrar många delar av Sverige till den totala uppgången. Antalet nyanmälda lediga jobb är på högre nivåer än innan krisen, i synnerhet i Sveriges norra delar. I Syd- och Västsverige har bostadsbyggandet tagit fart och i Småland går industrin på högvarv. Stockholmsregionen tampas fortfarande med en högre arbetslöshet än innan krisen, vilket delvis kan förklaras av att många krisbranscher drabbats hårdare än i övriga landet. Samtidigt pekar många indikatorer på en kraftig tillväxt i huvudstadsregionen under hösten och kommande år.² I takt med ökad vaccinationstäckning i befolkningen och lättade restriktioner ser konjunkturutsikterna ljusa ut, men den framtida utvecklingen är dock behäftad med osäkerhet. Om

smittspridningen åter skulle öka under hösten finns en risk att nya restriktioner kan hämma den ekonomiska återhämtningen.

Kommunsektorn, med sitt omfattande välfärdsuppdrag, har påverkats kraftigt av pandemin. Centrala verksamheter så som sjukvård, äldreomsorg och utbildning har under pandemin fått genomgå kraftiga omprioriteringar och utstått hög belastning. Trots detta redovisade kommunsektorn på koncernnivå ett positivt resultat på 68 miljarder kronor för 2020. De två huvudsakliga förklaringarna till det starka resultatet var tillskott i form generella statsbidrag, samt en lägre nettokostnadsutveckling. Kommunerna redovisade ett resultat på 49 miljarder kronor, vilket är en ökning med 21 miljarder kronor jämfört med 2019. Tillskotten av generella statsbidrag till trots redovisade 15 kommuner ett negativt resultat för verksamheten. Inlösen av pensioner och nedskrivningar har påverkat resultatet negativt i några av dessa kommuner, medan andra kommuner redovisat underskott i verksamheterna. Regionerna redovisade ett resultat på 19 miljarder kronor, vilket motsvarar en ökning med 10 miljarder kronor sedan 2019. Alla regioner redovisade ett positivt resultat 2020.

Trots starka resultat under 2020 kvarstår utmaningar i kommunsektorn kopplat till hållbar ekonomisk utveckling på lång sikt. Här har de framtida demografiska förändringarna en central betydelse. Fram till 2040 förväntas befolkningen i Sverige öka med 900 000, vilket ställer ökade krav på välfärden, främst på grund av att befolkningstillväxten sammanfaller med en ökning av andelen äldre.³ Detta kommer skapa svårigheter för många kommuner att finansiera sin verksamhet.⁴

1) SCB (2021a)
2) Nordlea (2021)
3) SCB (2021b)
4) SKR (2021)

Kommunsektorns investeringar

Riket

Kommuner och regioner har ett omfattande välfärdsuppdrag. Av de totala offentliga konsumtionsutgifterna står kommuner och regioner för drygt 70 procent och staten för resterande. Kommunsektorns konsumtionsutgifter fördelar sig med 66 procent på kommunerna och 34 procent på regionerna. Kommuner har ansvar för bland annat förskola, skola och äldreomsorg. Regionerna ansvarar bland annat för hälso- och sjukvård samt kollektivtrafik, kultur och regional utveckling (se *tabell 1*). Kommunerna och regionerna äger drygt 1 800 företag som är engagerade i bland annat bostads-, fastighets- och energiförsörjning, kollektivtrafik, kultur, utbildning och turism.

Kommunsektorn ansvarar inte bara för själva verksamheten, utan också för utbyggnad och underhåll av anläggningstillgångar som används i dessa verksamheter. Det är dessa investeringar som vi går igenom i detta avsnitt.

En stark befolkningstillväxt det senaste decenniet, tillsammans med omfattande renoveringsbehov av de bostäder och fastigheter som byggdes under rekordåren 1965–75, har inneburit ökade investeringsnivåer i kommunsektorn. År 2020 bröts dock denna trend och vi såg fallande investeringsnivåer. Under 2020 minskade kommunsektorns investeringar med

8,5 miljarder kronor, vilket motsvarade en minskning på 4 procent jämfört med föregående år. Detta var första gången investeringsvolymen minskade sedan mätningarna startade. Den genomsnittliga investeringstillväxten under 2010–2020 uppgick till 6 procent per år. De totala investeringarna uppgick 2020 till 184 miljarder kronor.

Orsakerna bakom denna utveckling kan vara många. En är att fokus har lagts på verksamheten, vilket lett till att upphandlingar och byggprocesser senarelagts. En förändrad befolkningsprognos, där antalet barn förväntas minska under perioden 2020–2040, kan vara en annan orsak. Urbaniseringstrenden har mildrats, men finns fortfarande där - fler kommuner än tidigare väntas ha färre invånare 2040 än 2020. Samtidigt är osäkerheten om utvecklingen stor. Att prognostisera antalet barn är svårare än att prognostisera antalet äldre, där vi fortsatt ser en kraftig ökning kommande år. Under coronapandemin har dock efterfrågan på äldreomsorg minskat, vilket kan leda till att vissa planerade investeringar senareläggs. Underhållsbehovet av verksamhetslokaler och infrastruktur finns fortfarande kvar på många platser. Det medför i sin tur höga investeringsbehov inom dessa områden även framöver.

Tabell 1: Kommunernas och regionernas uppgifter

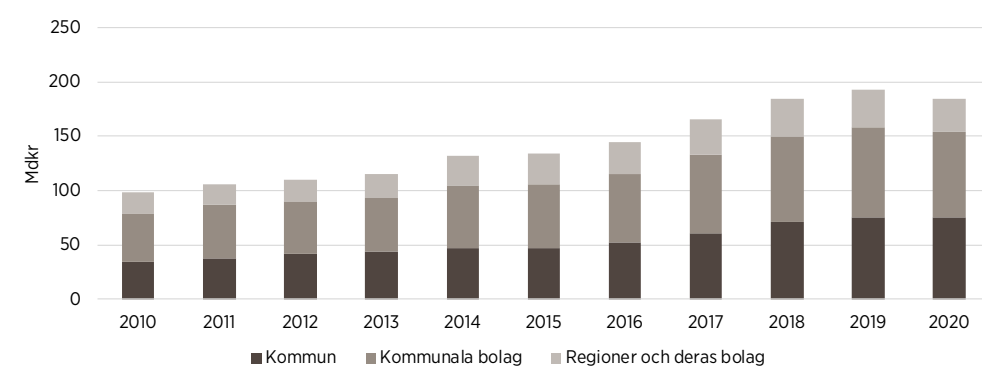
Kommunerna		Gemensam	Regionerna	
Obligatorisk	Frivillig	Obligatorisk	Obligatorisk	Frivillig
Social verksamhet	Fritid och kultur	Kollektivtrafik	Hälso- och sjukvård	Kultur
Skolverksamhet	Teknisk service		Tandvård**	Utbildning
Plan- och byggfrågor	Energiförsörjning		Regionalt utvecklingsansvar	Turism
Miljö- och hälsoskydd	Näringslivsutveckling			
Renhållning och avfall	Byggande av bostäder			
Vatten och avlopp				
Räddningstjänst				
Biblioteksverksamhet*				
Krisberedskap				
Bostadsförsörjning				

* Ett folkbibliotek i varje kommun.

** Tandvård för barn och unga upp till och med 23 års ålder.

Källa: Kommuninvest

Figur 1: Investeringsvolym i miljarder kronor 2010–2020⁵

Källa: Kommuninvest

Av kommunsektorns totala investeringar stod kommunkoncernerna för 153,6 miljarder kronor och regionskoncernerna för 30,6 miljarder kronor, en minskning sedan 2019 med 3 respektive 11 procent. Kommunkoncernernas investeringar fördelades i sin tur på kommunerna med 75,1 miljarder kronor och de kommunala bolagen med 78,5 miljarder kronor, vilket motsvarande en minskning på 1 respektive 6 procent sedan 2019.

Investeringarnas fördelning⁶ Kommuner

Fördelningen av investeringar i olika typer av tillgångar har över tid varit förhållandevis stabil. Av kommunkoncernernas investeringar 2020 avsåg 51 procent (55 procent för 2019) investeringar i bostäder och fastigheter. Med bostadsinvesteringar avses nyproducerade bostäder samt värdehöjande åtgärder på befintliga bostäder. Med investeringar i fastigheter avses investeringar i andra fastigheter än bostadsfastigheter.

Exempel är investeringar i äldreboenden, förskolor och skolor samt idrotts- och badanläggningar. En del kommuner äger själva eller via bolag fastigheter som i allt väsentligt finansieras med externa intäkter, till exempel parkeringshus och industrilokaler. Med investeringar i infrastruktur avses investeringar, bland annat gator, vägar, parker, vatten- och

avloppsreningsverk, samt därtill hörande ledningar. Vidare ingår även hamnar och flygplatser. Totalt motsvarade infrastrukturinvesteringar 33 (29) procent av de samlade investeringarna, medan investeringarna i fjärrvärme- och elproduktion samt nät och utrustning för el-, data- och telekommunikation svarade för 9 (10) procent. Det finns dock svårigheter att särskilja på investeringar i energi respektive VA mot bakgrund av att dessa verksamheter ofta bedrivs gemensamt, vilket sannolikt innebär att investeringar i energiverksamhet är något överskattade. Posten övrigt innehåller huvudsakligen investeringar i maskiner och inventarier, bland annat fordon, och uppgick till 6 (6) procent under 2020.

Regioner

De samlade investeringsnivåerna i landets regionkoncerner minskade 2020 med 11 procent jämfört med 2019. Investeringsutvecklingen har under lång tid påverkats av det som sker i Region Stockholm, som under 2020 stod för ca 35 (35) procent av regionkoncernernas totala investeringar. Regionens investeringar minskade med 1,1 miljarder kronor i jämförelse med 2019. I nominella termer var Stockholm den region som minskade sin investeringsvolym mest. Den högsta ökningstakten finns i Region Gävle, som ökade investeringsnivån i koncernen med

5) På grund av förändrade avskrivningsregler är 2014–2020 års utfall inte fullt ut jämförbara med tidigare års utfall.

6) För att skapa en bild av investeringarnas fördelning för kommuner och regioner tar vi data från räkenskaps-sammandragen och delar upp i respektive kategori. För de kommunala bolagen går vi igenom de 50 största kommunernas investeringar genom att studera deras respektive företags och kommunalförbunds årsredovisning. För regionerna granskar vi samtliga företag och kommunalförbund. Totalt fördelas 134 miljarder kronor av totalt 154 miljarder kronor, vilket motsvarar 87 procent för kommunkoncernerna och samtliga investeringar för regionkoncernerna.

68 procent, jämfört med 2019. Investeringsvolymen i regionen uppgick till 376 miljoner kronor. Den lägsta ökningstakten återfinns i Region Blekinge, som minskade investeringsnivån med 259 miljoner kronor, motsvarande 53 procent, jämfört med 2019.

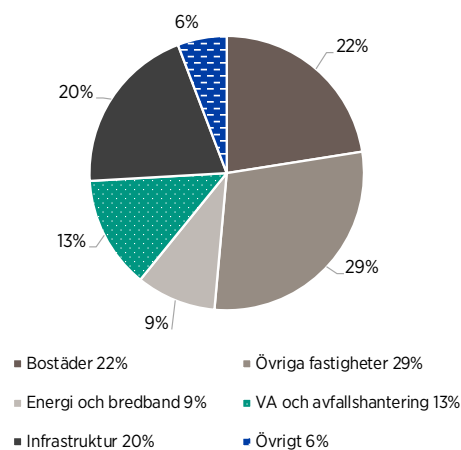
Under 2020 förändrades fördelningen av investeringarna i regionkoncernerna, framförallt gäller det investeringar i fastigheter och infrastruktur. Under 2020 var andelen investeringar i fastigheter 40 procent, vilket ska jämföras med 2019 med en andel på 49 procent. Investeringar i infrastruktur och kollektivtrafik svarade tillsammans för 36 (25) procent, vilket till stor del förklaras av Region Stockholms - via Storstockholms Lokaltrafiks - utbyggnad av tunnelbanan. Investeringar i vårdutrustning var 11 (16) procent. Övriga maskiner och inventarier svarade för 9 (4) procent av investeringarna.

Investeringar per kommungrupp, regioner och län

Kommungrupp

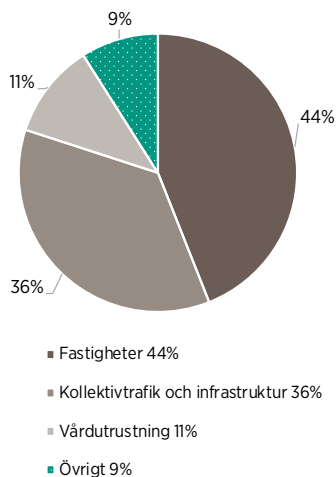
I jämförelser mellan olika typer av kommuner använder Kommuninvest sig av den kommungruppsindelning som utvecklats av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Indelningen grundas primärt på tätortskaraktäristika och uppdaterades senast 2017 (för mer information om indelningen se Appendix 1). Varje kommun har dock sin egen unika uppsättning av geografiska, demografiska, politiska och ekonomiska förutsättningar och det kan därför vara vanskligt att dra för långtgående och generella slutsatser om utvecklingen för enskilda kommuner med utgångspunkt från utvecklingen på kommungrupp-nivå. Spridningen mellan kommunerna inom en och samma kommungrupp är ofta större än mellan kommungrupperna.

Figur 2: Fördelning av investeringar i kommunkoncerner

Källa: Kommuninvest

Figur 3: Fördelning av investeringar i regionkoncerner

Källa: Kommuninvest

Kommunkoncernernas genomsnittliga investeringsnivå uppgick till 14 800 kronor per invånare 2020, vilket kan jämföras med 15 300 kronor per invånare 2019. Det fanns stora skillnader mellan kommungrupperna. Olika faktorer spelade större eller mindre roll för investeringarna i olika grupper och demografiska förändringar samtidigt som det finns ett behov av underhåll i det befintliga fastighetsbeståndet. I kommungruppen "Landsbygdskommuner" handlar det främst om underhåll men också konsekvenser av förändrad demografi. Därtill har befolkningsmässigt stora kommuner relativt stora företagskoncerner, vilket i kronor ger högre investeringsnivåer än övriga kommuner i landet.

I Figur 4 visas den genomsnittliga investeringsnivån och investeringarnas ökningstakt för de nio kommungrupperna. Den genomsnittliga investeringsnivån är som för tidigare år som störst i kommungrupperna "Storstäder" och "Större stad". Den uppgick för 2020 till 19 000 respektive 16 600 kronor per invånare. Kommungruppen "Mindre stad/tätort" har historiskt haft en hög investeringstillväxt

och har nästan samma investeringsnivå som kommungruppen "Större stad".

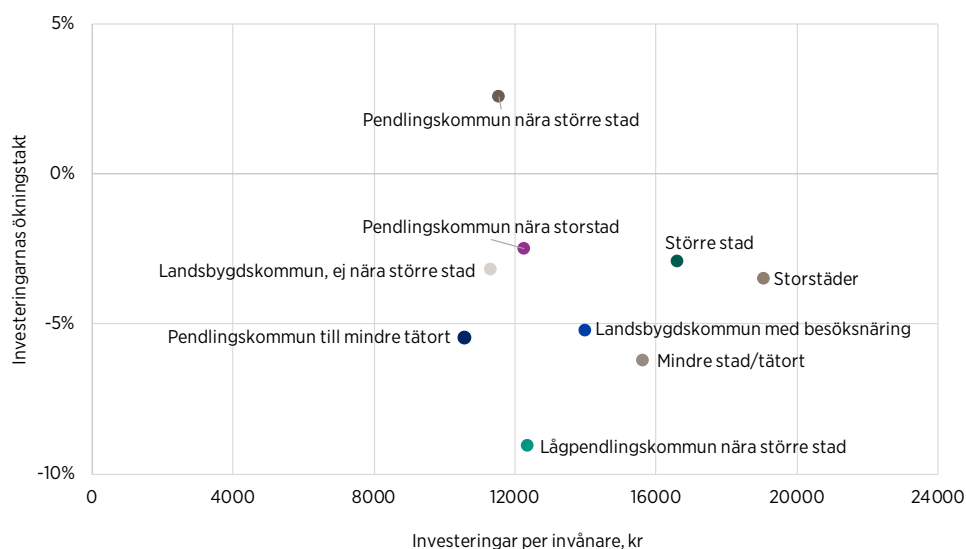
Sammantaget har alla kommungrupper haft en negativ utveckling av investeringsnivåerna under 2020, bortsett från kommungruppen "Pendlingskommun nära större stad" där investeringstillväxten uppgick till 3 procent. I "Lågpendlingskommun nära större stad" minskade investeringarna mest av alla kommungrupper med totalt 9 procent.

Regioner

Regionernas genomsnittliga investeringsnivå uppgick till 3 000 kr per invånare 2020, vilket innebar en negativ tillväxt i jämförelse med 2019.⁷

Region Stockholm och Region Sörmland uppvisade de högsta investeringsnivåerna 2020, med 4 500 respektive 3 800 kronor per invånare. Lägst investeringsnivå hade Region Jämtland Härjedalen med 600 kronor per invånare. I Region Uppsala var den procentuella minskningen av investeringar per invånare som störst. Där minskade investeringarna från 3 700 kronor per invånare 2019 till 1

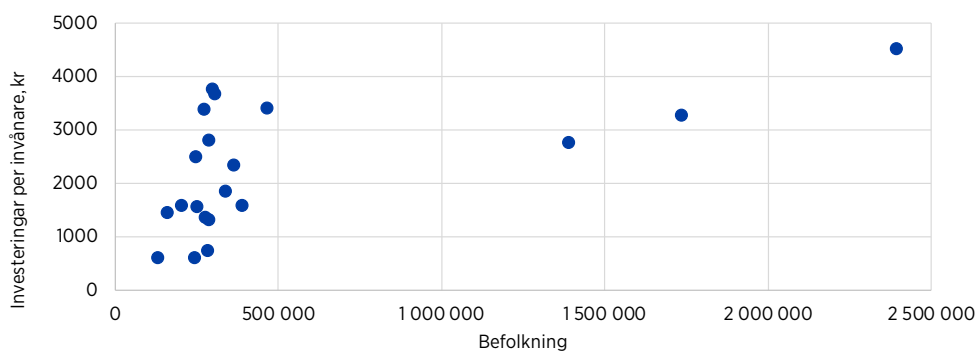
Figur 4: Investeringar per invånare och investeringarnas ökningstakt per kommungrupp

Källa: Kommuninvest

7) Region Gotland exkluderas från sammanställningen av regioner

Figur 5: Investeringar per invånare och befolkning per region

Källa: Kommuninvest

600 kronor per invånare 2020. Omprioriteringar i verksamheten som följd av coronapandemin kan troligtvis förklara en del av de minskade investeringsnivåerna per invånare i regionerna.

Län

Länsnivå motsvarar de samlade investeringarna av regionen och samtliga kommuner i länet. Västerbottens län och Östergötlands län hade de högsta investeringarna per invånare 2020. Investeringarna per invånare uppgick till 20 800 respektive 20 000 kronor. Lägst investeringar per invånare noterades i Gotlands län. Totalt sett var investeringsnivån som högst i storstadslänen Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län.

Investeringarna minskade i majoriteten av länen under 2020 jämfört med 2019. Totalt minskade investeringarna i 13 av 21 län. För 2019 var motsvarande antal sju län. Minskningen var som störst i Gotlands län, Västerbottens län och Blekinge län. Både

Västerbottens län och Blekinge län ökade sina investeringar kraftigt under 2019. I fem län ökade investeringarna under 2020. Södermanlands län och Kronobergs län hade den största ökningen med en tillväxt på 15 respektive 11 procent. I tre län var ökningen i investeringsvolym nära noll.

Trots minskade investeringar om 17 procent per invånare var Västerbotten fortsatt det län med högst investeringar i kronor per invånare 2020. Investeringarna i länet uppgick till 20 800 kronor per invånare. Investeringarna i Skellefteå, där bolagskoncernen är stor, utgjorde drygt 40 procent av den totala investeringsvolymen i länet. Östergötland var det län med näst högst investeringar om totalt 20 000 kronor per invånare, vilket är en ökning på 6 procent jämfört med föregående år. Länets större kommunkoncerner, Linköping och Norrköping, stod för cirka 70 procent av de totala investeringarna. De lägsta investeringsnivåerna i kronor per invånare noterades i Västernorrlands län och Gotlands län.

Tabell 2: **Investeringar per län 2020 och förändring jämfört med 2019**

Län	Investeringar per invånare i kr	Investeringar per invånare (exkl. region) i kr	Investeringar i mnkr	Investeringar i mnkr (exkl. region)	Förändring sedan 2019	Förändring sedan 2019 (exkl. region)
Västerbotten	20 800	17 432	5 682	4 762	-21%	-17%
Östergötland	20 053	16 651	9 368	7 779	0%	6%
Norrbottnen	19 989	18 427	4 990	4 600	0%	0%
Stockholm	19 823	15 307	47 418	36 614	-5%	-4%
Västmanland	19 147	17 790	5 306	4 930	-7%	-1%
Västra Götaland	18 575	15 366	32 217	26 651	-6%	-6%
Halland	18 570	16 729	6 253	5 633	-7%	-11%
Södermanland	18 363	14 605	5 498	4 373	15%	15%
Riket	17 747	14 801	184 203	153 627	-4%	-3%
Örebro	16 984	13 320	5 191	4 071	-10%	0%
Jönköping	16 917	14 588	6 174	5 325	-7%	-2%
Dalarna	16 415	13 610	4 722	3 915	4%	-2%
Kronoberg	16 405	14 833	3 318	3 000	11%	14%
Skåne	16 327	13 574	22 683	18 858	-3%	-3%
Kalmar	15 919	13 437	3 916	3 306	0%	1%
Uppsala	15 488	13 907	6 015	5 401	-11%	-8%
Värmland	14 600	13 859	4 130	3 921	9%	11%
Blekinge	14 022	12 589	2 230	2 002	-20%	-13%
Gävleborg	13 704	12 396	3 940	3 564	1%	-4%
Jämtland	12 771	12 167	1 675	1 596	-11%	-9%
Västernorrland	12 060	11 451	2 949	2 800	-1%	3%
Gotland	8 749	8 749	526	526	-28%	-28%

Källa: Kommuninvest

Kommuner med de största investeringarna 2020

Investeringsvolymerna i absoluta tal följer, med några få undantag, kommunernas befolkningsstorlek. De tre kommuner som hade de största investeringsvolymerna var, som 2019, Sveriges största kommuner sett till befolkningen. Alla tre kommuner minskade sina investeringsvolym, både totalt och per invånare, 2020 jämfört med 2019.

Listan med de kommuner som hade störst investeringsvolym per invånare förändras från år till år. Det beror ofta på att en enskild större investering, som ibland genomförs under ett eller två kalenderår, får ett stort genomslag

i en mindre eller medelstor kommun. Detta framgår också i variationen i den totala investeringsvolymen i miljoner kronor.

Störst investeringsvolym i kronor per invånare hade Kiruna, Gällivare, Ystad och Skellefteå. Den stora investeringsvolymen per invånare i Kiruna och Gällivare beror på stadsomvandlingarna som genomförs i samband med LKAB:s utvidgning av sin gruvbrytning. I Ystad bidrog främst utbyggnad av två nya färjelägen till den stora investeringsvolymen per invånare. Skellefteå är den enda större kommunen som återfunnits på listan sedan 2014, delvis till följd av stora investeringar i energibolaget.

Tabell 3: Investeringsvolym, totalt sett och per invånare

Kommunkoncern	Investeringsvolym mnr 2020	Investeringsvolym per invånare 2020 i kr	Investeringsvolym mnr 2019	Investeringsvolym per invånare 2019 i kr
Stockholm	19 491	19 979	19 910	20 440
Göteborg	12 729	21 832	12 806	22 107
Malmö	4 109	11 809	4 753	13 810
Linköping	4 001	24 305	3 608	22 128
Västerås	3 304	21 241	3 318	21 539
Uppsala	3 264	13 958	3 702	16 042
Jönköping	2 934	20 600	2 401	17 019
Norrköping	2 422	16 881	2 173	15 178
Skellefteå	2 357	32 359	2 738	37 719
Örebro	2 307	14 754	2 541	16 318

Källa: Kommuninvest

Tabell 4: Kommunkoncerner med störst investeringsvolym per invånare 2020

Kommunkoncern	Investeringsvolym, kr per invånare 2020	Miljoner kronor	Kommentar
Kiruna	47 864	1 085	Stadsomvandling
Gällivare	38 864	679	Stadsomvandling
Ystad	35 260	1 092	Färjeläge och skola
Skellefteå	32 359	2 357	Kulturhus, verksamhetslokaler och investeringar av energibolaget
Köping	30 033	783	Badhus, hamn och fastigheter
Oxelösund	27 345	328	Skola, äldreboende, VA och bostäder
Hammarö	26 485	441	Särskilt boende och skolor
Arvika	25 548	663	Översvämningsskydd, skola och äldreboende
Linköping	24 305	4 001	Fastigheter och simhall
Åre	24 058	290	VA, bostäder, skolor

Källa: Kommuninvest

Kommunsektorns låneskuld⁸

Riket

Vid utgången av 2020 uppgick kommunsektorns totala låneskuld till 768 miljarder kronor. Det var en ökning med 39 miljarder kronor eller 5,3 procent sedan 2019. Den genomsnittliga låneskulden per invånare uppgick 2020 till 74 017 kronor. Det var 3 386 kronor mer än 2019.

Tabell 5: Kommunsektorns låneskuld

	2020	2019	2018
Låneskuld i mdkr	768	729	657
Procentuell ökning	5,3%	11,1%	8,7%
Kommunkoncerner	689	651	590
Regionkoncerner	79	79	66
Låneskuld per invånare i kr	74 017	70 631	64 194
Andel av BNP	15,4%	14,4%	13,6%

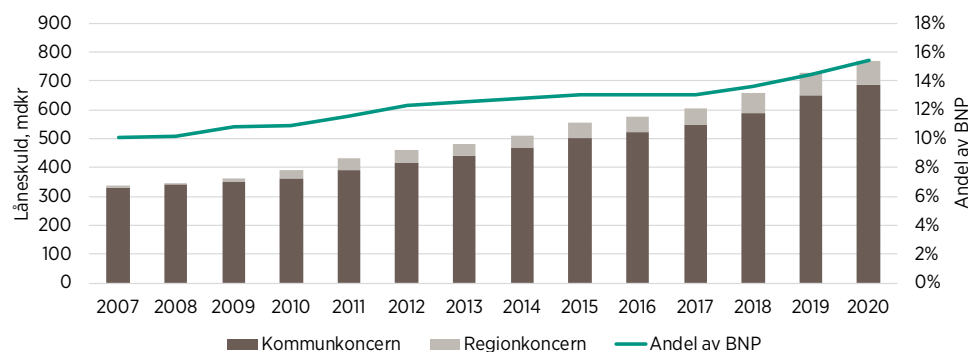
Källa: Kommuninvest

Av landets 290 kommuner minskade 70 kommuner sin låneskuld med sammanlagt 4,4 miljarder kronor. 215 kommuner ökade sin låneskuld med sammanlagt 42,7 miljarder kronor. Fem kommuner hade oförändrad låneskuld. På regionsidan minskade åtta regioner sin låneskuld med totalt 5,2 miljarder kronor. Region Stockholm och Region Uppsala står tillsammans för närmare 80 procent av denna minskning. Fem regioner ökade sin låneskuld med sammanlagt 5,8 miljarder

kronor. Resterande sju regioner hade oförändrad låneskuld.

Ökningen av låneskulden på 1 procentenhet av BNP motsvarar ungefär samma förändring som för 2019. Denna ökning är dock på en historiskt hög nivå. Under 00-talet ökade kommunsektorns låneskuld långsammare eller i ungefär samma takt som nominell BNP, vilket innebar att skuldens andel av BNP sjönk under vissa år i mitten av 00-talet. Under 2020 minskade nominell BNP med 1,3 procent⁹ vilket påverkade låneskuldens utveckling som andel av BNP. Utan detta tapp hade låneskuldens andel av BNP istället växt med 0,8 procentenheter. Om BNP istället hade ökat med 2 procent hade låneskuldens andel av BNP endast vuxit 0,5 procentenheter. Sedan 2010 har låneskulden i absoluta tal ökat med 379 miljarder kronor, vilket motsvarar en årlig ökningstakt på i genomsnitt 7,1 procent. Merparten av skulden återfinns naturligt i landets storstäder och större städer. Figur 8 visar andelen av den ackumulerade låneskulden efter kommunernas befolkningsstorlek, från den minsta till den största kommunen. Ser vi på fördelningen av låneskulden för kommunkoncernerna så finns 64 procent hos de 50 befolkningsmässigt största kommunerna. I de 100 minsta kommunerna finns knappt 8 procent av befolkningen men endast 6 procent av den totala låneskulden.

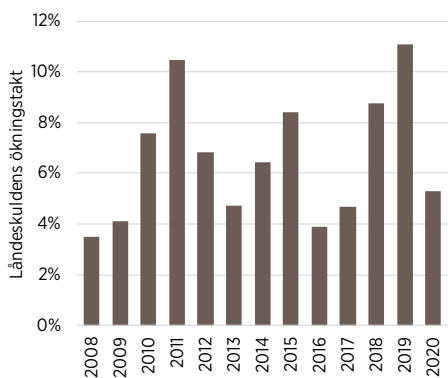
Figur 6: Låneskuldens utveckling 2007-2020

Källa: Kommuninvest

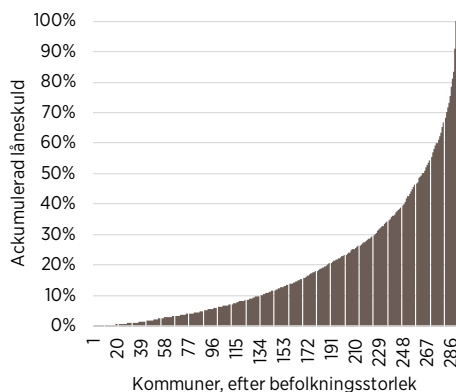
8) När vi samlar in låneskulden gör vi detta genom att registrera kommuners och regioners uppgifter från årsredovisningen. Till låneskulden räknas all räntebärande skuld inklusive finansiell leasing. Nya rekommendationer kring finansiell leasing har också börjat gälla sedan 2019 beträffande definitionen av finansiell leasing. I korthet innebär detta att all leasing där risk och fördelar med ägande till stor del överförs från leasinggivare till leasingtagare räknas som finansiell leasing.
9) Källa: SCB

Figur 7: Låneskuldens ökningstakt 2008-2019

Källa: Kommuninvest

Figur 8: Låneskuldens fördelning över kommunkoncerner sorterat på befolkningsstorlek

Källa: Kommuninvest

Låneskuld per kommungrupp, region och län

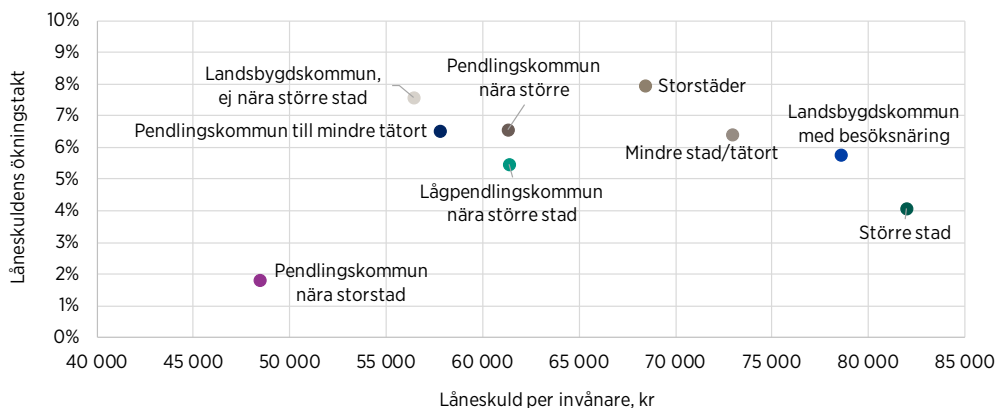
Kommungrupper

Figur 9 visar en relativt stor spridning vad gäller den genomsnittliga låneskulden per invånare mellan kommungrupperna. Kommungruppen "Större stad" hade den högsta genomsnittliga låneskulden, 81 900 kronor per invånare, men hade en förhållandevis låg ökningstakt. Den högsta ökningstakten av låneskulden per invånare återfanns bland kommuner i gruppen "Storstäder" som uppgick till 8 procent. Den lägsta genomsnittliga låneskulden per invånare uppgick till 48 400 kronor och återfanns bland kommuner i gruppen "Pendlingskommun nära storstad". Denna kommungrupp hade även den lägsta ökningstakten av skulden som uppgick till knappt 2 procent.

Regioner

Regionernas låneskuld på 79 miljarder kronor fördelades ojämnt mellan landets 20 regioner.¹⁰ Region Stockholms låneskuld uppgick till 55,1 miljarder, motsvarande 70 procent av regionernas totala låneskuld. Jämfört med 2019 minskade Region Stockholms sin andel av låneskulden med drygt 5 procentenheter. Av Figur 10 framgår att Region Stockholm även hade den högsta låneskulden per invånare med 23 000 kronor, följt av Region Örebro med 10 700 kronor per invånare och Region Västerbotten län med 9 600 kronor per invånare. Sju regioner hade ingen låneskuld.

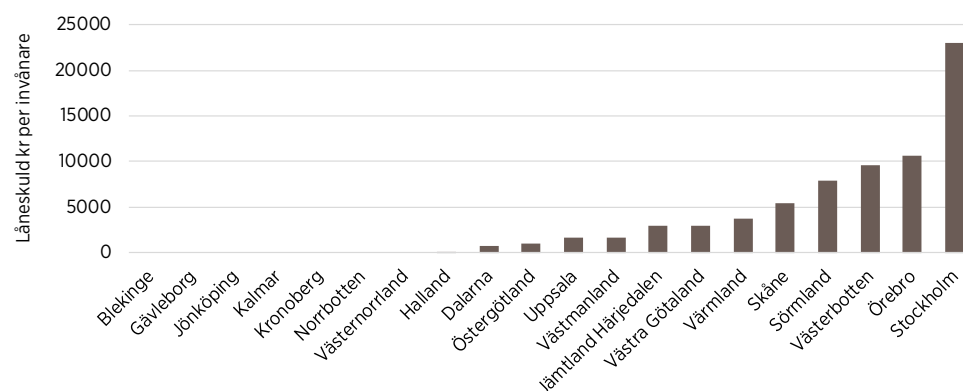
Figur 9: Låneskuld per invånare och kommungrupp samt skuldens ökningstakt

Källa: Kommuninvest

10) Region Gotland exkluderas från sammanställningen av regioner

Figur 10: Låneskuld per invånare och regionkoncern

Källa: Kommuninvest

Tabell 6: Låneskuld per län 2020 och förändring jämfört med 2019

Län	Låneskuld per invånare i kr	Låneskuld per invånare (exkl region) i kr	Låneskuld i mnkr	Låneskuld i mnkr (exkl. region)	Förändring sedan 2019	Förändring sedan 2019 (exkl. region)
Örebro	102 307	91 652	31 269	28 013	7,3%	4,8%
Västerbotten	93 096	83 528	25 433	22 819	3,7%	4,1%
Östergötland	90 900	89 879	42 465	41 988	4,5%	6,1%
Södermanland	83 562	75 646	25 019	22 649	5,9%	5,2%
Stockholm	76 460	53 445	182 892	127 840	2,0%	5,5%
Västernorrland	76 388	76 388	18 681	18 681	0,3%	0,3%
Uppsala	76 105	74 499	29 559	28 935	-3,1%	0,7%
Västra Götaland	75 294	72 416	130 594	125 602	9,0%	5,9%
Riket	74 017	66 403	768 244	689 220	5,3%	5,9%
Blekinge	73 799	73 799	11 738	11 738	5,8%	5,8%
Kronoberg	72 161	72 161	14 595	14 595	9,2%	10,1%
Dalarna	71 984	71 289	20 708	20 508	2,1%	2,2%
Jämtland	70 936	68 045	9 304	8 924	3,4%	4,6%
Kalmar	69 850	69 850	17 184	17 184	4,8%	4,8%
Västmanland	68 895	67 203	19 094	18 625	4,6%	5,1%
Jönköping	68 036	68 036	24 834	24 834	7,3%	7,3%
Skåne	66 527	61 097	92 428	84 884	9,1%	8,9%
Halland	62 960	62 946	21 202	21 197	9,1%	9,2%
Värmland	62 289	58 606	17 621	16 579	9,3%	12,4%
Gävleborg	59 108	59 108	16 994	16 994	6,3%	6,3%
Norrbotten	58 950	58 950	14 715	14 715	7,1%	7,1%
Gotland	31 884	31 884	1 917	1 917	3,5%	3,5%

Källa: Kommuninvest

Skuldens fördelning

På länsnivå hade Örebro län, liksom för 2019, den högsta genomsnittliga låneskulden per invånare på 102 300 kronor. Låneskulden i länet var störst i Örebro kommun, där den sedan 2019 vuxit med 5 procent. Kommunen stod för 54 procent av länets totala låneskuld. Region Örebro hade den kraftigaste tillväxten av låneskulden i länet på 36 procent. Regionen investerade huvudsakligen i byggnader. Under de senaste åren har befolkningen i länet vuxit vilket ökat behovet av investeringar i välfärd och bostäder.

Värmlands län hade den högsta tillväxten i låneskulden på 9,3 procent. Ökningen sker dock från relativt låga nivåer, där länets andel av rikets totala lånestock endast är drygt 2 procent. Endast ett län, Uppsala, har minskat sin låneskuld sedan 2019. Detta beror huvudsakligen på att Region Uppsala minskat sin låneskuld med 65 procent, vilket motsvarar en minskning med 1,1 miljarder kronor. År 2019 uppgick Region Uppsalas låneskuld till 6 procent av länets samlade låneskuld. Denna andel har under 2020 minskat med 4 procentenheter. Gotland var det län som hade lägst låneskuld, både totalt och per invånare. Detta sammanfaller med att länet även hade den minsta investeringsvolymen under 2020.

Om regionerna exkluderas från länens totala låneskuld framkommer en något annorlunda bild av den genomsnittliga låneskulden per invånare. Stockholms län har då den näst lägsta låneskulden per invånare på 53 400 kronor, vilket speglar den relativt stora låneskulden i Region Stockholm.

Låneskuld per kommun

Kommunkoncerner med
högst låneskuld 2020

I tabell 7 och 8 återfinns de kommunkoncerner som hade den högsta nominella låneskulden respektive den högsta låneskulden per invånare. Det bör påpekas att jämförelserna ger en ofullständig bild av de finansiella förutsättningarna i de enskilda kommunerna eftersom skuldnivåerna inte ställs i relation till den enskilda kommunens resultat och/eller tillgång-

ar. En hög skuldsättning indikerar vanligtvis betydande tillgångsvärden i bland annat fastigheter, bostäder och/eller energiproduktion. I praktiken innebär det att den kommun som har högst låneskuld per invånare i ett län även kan vara den kommun som har störst nettotillgångar per invånare och det starkaste kassaflödet. Även om den totala skuldnivån är intressant i sig, så är i regel förändringen av skuldnivån en mer intressant indikator på den ekonomiska utvecklingen i en kommun. Kommuner som ökar sin skuldsättning snabbt under ett antal år är ofta inne i en period med förhöjda investeringsnivåer, medan en längre period av konstant eller sjunkande låneskuld indikerar en period av lägre investeringsnivåer och finansiell konsolidering.

Låneskulden i Stockholm ökade med 9 procent under 2020. Låneskuldens ökningstakt har minskat under de senaste åren, men Stockholm är fortsatt den kommun med högst låneskuld på närmare 64 miljarder kronor. Jönköpings kommun, med en tillväxt på 10 procent, återfinns nu bland de kommuner som har högst låneskuld i Sverige. I övrigt har sammansättningen av kommunerna med högst låneskuld inte förändrats sedan 2019.

Trollhättan, Skellefteå och Ystad var 2020 fortsatt de kommuner som hade högst låneskuld per invånare. Alla dessa tre kommuner har också haft relativt stora investeringar per invånare under 2020. Investeringar i infrastruktur utgör den största andelen av Trollhättans investeringar under 2020. Skellefteå kommuns kraftbolag har under året gett upphov till både ökade investeringar och högre låneskuld. I Ystad gav utbyggnad av färjeläge upphov till höga investeringsnivåer.

Örebro och Linköping är två kommuner med både en hög total låneskuld och en hög låneskuld per invånare. Båda kommunerna har under de senaste åren haft förhållandevis höga investeringsnivåer som följd av ökad befolkningstillväxt, vilket resulterat i ökade investeringar i bland annat bostäder. I båda kommunerna har dock befolkningstillväxten medfört att den totala låneskulden ökat i högre takt än låneskulden per invånare.

Tabell 7: **Kommunkoncerner med högst låneskuld 2020**

	Låneskuld 2020 mdkr	Procentuell förändring 2020	Låneskuld 2019 mdkr (placering)	Låneskuld 20178 mdkr (placering)
Stockholm	63,5	9%	58 (1)	48,2 (1)
Göteborg	50,8	9%	46,7 (2)	42,2 (2)
Linköping	20,4	7%	19 (3)	17,1 (3)
Uppsala	17,4	-3%	17,8 (4)	16,4 (4)
Örebro	16,7	5%	15,9 (5)	15,7 (5)
Malmö	16,1	5%	15,3 (6)	12,6 (6)
Norrköping	13,4	6%	12,5 (7)	11,1 (7)
Jönköping	11,4	10%	10,3 (11)	9,8 (9)
Västerås	11,4	6%	10,7 (8)	9,6 (10)
Lund	11,0	4%	10,6 (9)	10,1 (8)

Källa: Kommuninvest

Tabell 8: **Kommunkoncerner med högst låneskuld per invånare 2020**

	Låneskuld per invånare tkr 2020	Procentuell förändring 2020	Låneskuld per invånare 2019 tkr (placering)	Låneskuld per invånare 2018 tkr (placering)
Trollhättan	137,2	6%	128,9 (1)	110,2 (2)
Skellefteå	133,9	11%	120,1 (2)	106 (4)
Ystad	124,3	4%	119,8 (3)	85,6 (18)
Hammarö	124,2	15%	108,3 (6)	90,8 (10)
Linköping	123,8	6%	116,6 (5)	106,2 (3)
Strömstad	121,5	4%	117,2 (4)	112,4 (1)
Gnesta	113,6	14%	100,1 (9)	92,3 (8)
Örebro	107	4%	102,5 (8)	102,7 (5)
Nybro	103,7	5%	98,6 (11)	92,7 (7)
Tierp	102,8	0%	102,5 (7)	90 (11)

Källa: Kommuninvest

Kommunsektorns finansiering

Kommunsektorns samlade låneskuld ökade med 5,3 procent under 2020 och uppgick till 768 miljarder kronor vid årets slut. Av dessa finansierades 58 (56) procent via Kommuninvest. 30 (30) procent lånades upp direkt på kapitalmarknaden i egna marknadsprogram. Resterande 12 (14) procent av finansieringen skedde via banker. Kommuninvests genomsnittliga utlåningstillväxt under åren 2015–2020 var 12 procent per år. Kommunsektorns genomsnittliga årliga tillväxttakt i låneskulden under samma period var 7 procent. Upplåningen via egna marknadsprogram var oförändrad och utgjorde 30 procent av den totala lånefinansieringen. Bankernas utlåning till kommunsektorn har minskat sedan 2015 och uppgick 2020 till 12 procent.

Tabell 10 visar att det fanns stora skillnader i hur kommuner valde att fördela sin upplåning mellan olika finansieringsalternativ. Kommun- och regionkoncerner med medlemskap i Kommuninvest och en låneskuld upp till 6 miljarder kronor finansierade sig 2020 till 93 procent via Kommuninvest. I praktiken innebär detta att en stor andel av landets kommuner hade hela sin finansiering via Kommuninvest. Större kommunkoncerner utan medlemskap i Kommuninvest fick 72 procent av sin finansiering direkt via kapitalmarknaden, vilket är en ökning med 2 procentenheter sedan 2019. Den resterande andelen får de primärt via Europeiska investeringsbanken (EIB) och Nordiska investeringsbanken (NIB).

Tabell 9: **Upplåning från olika finansieringsalternativ 2015–2020**

Finansieringsalternativ		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kommuninvest	Finansiering i mdkr	251	274	308	354	407	443
	Marknadsandel	45%	47%	51%	54%	56%	58%
Marknadsprogram	Finansiering i mdkr	173	180	193	202	217	232
	Marknadsandel	31%	31%	32%	31%	30%	30%
Banker	Finansiering i mdkr	132	123	103	103	102	93
	Marknadsandel	24%	21%	17%	16%	14%	12%

Källa: Kommuninvest

Tabell 10: **Finansiering 2020 utifrån låneskuldens storlek och medlemskap i Kommuninvest¹¹**

	<6 mdkr i koncernlåneskuld	>6 mdkr i koncernlåneskuld
Medlem i Kommuninvest	<ul style="list-style-type: none"> • Antal kommuner och regioner: 275 st • Låneskuld: 356 mdkr • Kommuninvest: 93 % • Marknadsprogram: 1 % • Banker: 7 % 	<ul style="list-style-type: none"> • Antal kommuner och regioner: 17 st • Låneskuld: 225 mdkr • Kommuninvest: 49 % • Marknadsprogram: 41 % • Banker: 9 %
Inte medlem i Kommuninvest	<ul style="list-style-type: none"> • Antal kommuner och regioner: 11 st • Låneskuld: 16 mdkr • Marknadsprogram 60 % • Banker 40 % 	<ul style="list-style-type: none"> • Antal kommuner och regioner: 7 st • Låneskuld: 172 mdkr • Marknadsprogram 72 % • Banker 28 %

Källa: Kommuninvest

11) Procentandelarna är avrundade till närmaste heltal, vilket innebär att andelarna inte alltid summerar till 100 procent.

Låneskuldens utveckling

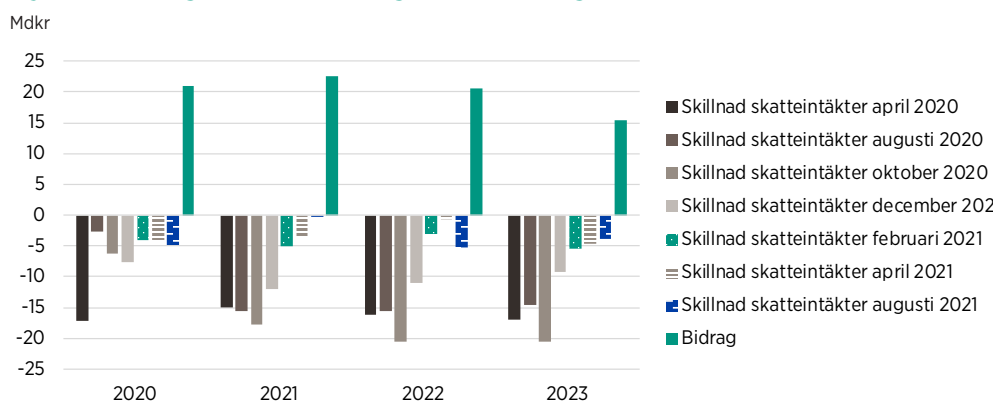
Under 2020 uppvisade kommunsektorn en lägre låneskuldökning, på 5,3 procent, som var lägre än genomsnittet på 7,3 procent för perioden 2010 - 2019. Men 2020 är långt ifrån ett normalår. När pandemin bröt ut i mars 2020 ökade utlåningen från Kommuninvest. Men mycket har hänt sedan dess. Regeringen gick under året ut med flertalet stödpaket riktade till kommunsektorn, företagen och individer. Ekonomin har också återhämtat sig snabbare än vid tidigare kriser. Senaste budgetpropositionen innebär ytterligare 3 miljarder i generella bidrag till kommunsektorn för 2022 och framåt, om den accepteras. Nettot av de ökade bidragen och effekten på skatteunderlaget är klart positiv (se *figur 11*).

De negativa staplarna visar de försäm-

ringar i prognostiserade skatteunderlag som skedde från februariprognosen 2020 till den månad stapeln anger. Stapeln längst till höger av de negativa staplarna är den senaste prognosen från augusti 2021. De gröna staplarna visar hur mycket statsbidragen utökats sedan pandemiutbrottet i mars 2020. Nettoeffekten för varje år är alltså summan av den negativa augusti 2021-stapeln och den gröna stapeln.

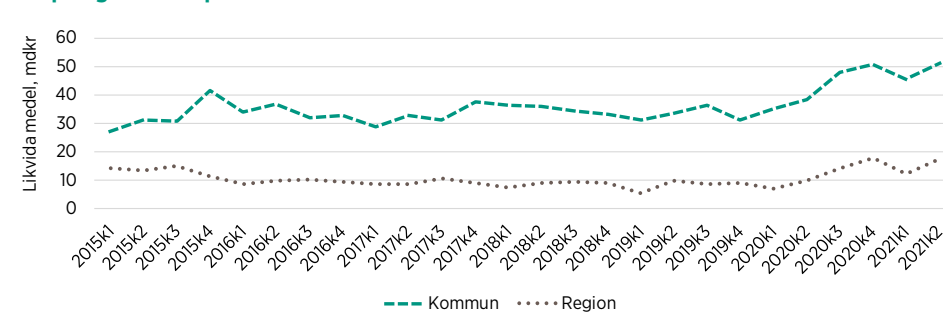
De ökade bidragen, tillsammans med en lägre kostnadsutveckling, gav rekordresultat för 2020. Detta innebar också att kommuner och regioner hade en klart starkare likviditet med sig in i år 2021 än de i genomsnitt brukar ligga på (se *figur 12*). Detta påverkar upplåningsbehovet under 2021.

Figur 11: Utvecklingen av skatteunderlaget och statsbidrag sedan februari 2020¹²

Källa: SKR och Regeringskansliet

Figur 12: Kommuners och regioners likvida medel, definierat som summan av kassa bank och postgiro under perioden 2015-2021 kvartal 2

Källa: SCB

12) I Figur 11 ingår bara ökningen av de generella statsbidrag som meddelats efter pandemiutbrottet. Riktade bidrag som nycklats ut inkluderas inte, då dessa täcker specifika kostnadsökningar eller är tänkta att förstärka en viss verksamhet.

Ytterligare en faktor som påverkar låneskulden och där stora förändringar skett under pandemin är befolkningstillväxten. *Figur 13* visar utvecklingen fram till första halvåret 2021.

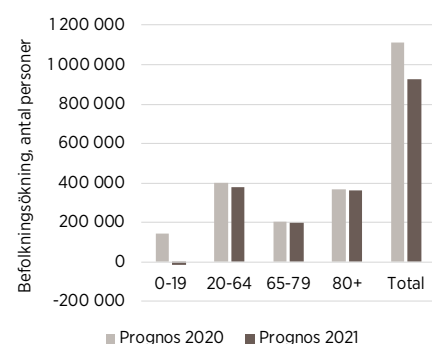
Utvecklingen har vänt uppåt något sedan första halvåret 2020, men nivåerna är fortfarande betydligt lägre än tidigare. Det är också en skillnad mellan kommungrupper, där storstäder och större städer fortfarande ser lägre ökningstakt. Ser vi på befolkningsprognoserna framåt så har dessa också förändrats. Ställer vi SCB:s senaste prognos mot den tidigare och studerar utvecklingen till 2040 är den totala skillnaden 190 000 färre invånare. Delar vi upp det på åldersgrupper är det klart störst skillnad i gruppen unga. Detta beror främst på nya fertilitetsantaganden i SCB:s prognosmodell.¹³

Befolkningstillväxten är en faktor som påverkar investeringarna. En orsak till de höga investeringsnivåer vi ser idag är just att vi under det senaste decenniet haft en hög befolkningstillväxt. Att denna ser ut att avta kommer att påverka investeringsbehovet framöver. Om det skulle bli färre barn om 40 år än idag, vilket den senaste prognosen tyder på, påverkar det behovet av förskoleplatser. Att befolkningstillväxten avtar påverkar också behovet av andra investeringar, i t.ex. bostäder.

Investeringarna minskade 2020 från 193 miljarder kronor till 184 miljarder kronor. Ser vi till regionernas verksamhet så minskade ge-

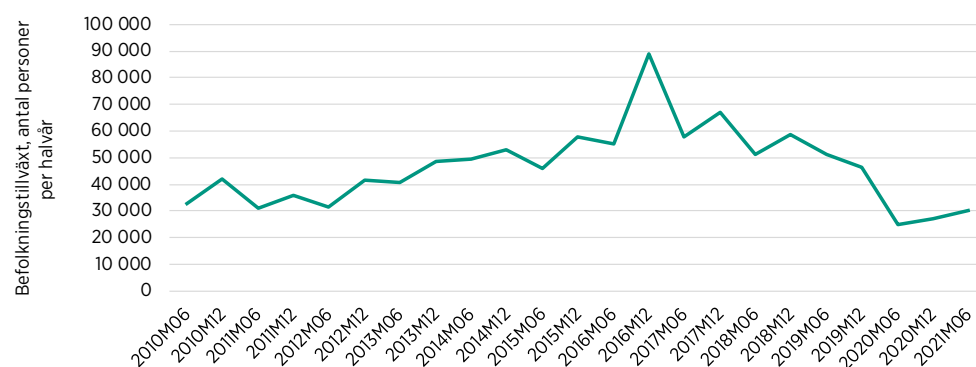
nomförandegraden av planerade investeringar till 70 procent. Detta ska jämföras med 2019, då genomförandegraden låg på 90 procent. Orsaker som nämnts är både förseningar och uppskjutna upphandlingar.¹⁴ För kommunerna låg investeringarna konstant, medan de minskade för de kommunala företagen. Fortsatt finns det ett stort underhållsbehov i befintliga fastigheter där merparten byggdes under 60- och 70-talet, vilket kommer innebära fortsatt höga investeringsnivåer. För bolagens del finns det variationer mellan branscherna. Svenskt Vatten flaggar för ett ökat behov av VA-investeringar. Dessa uppgår nu till ca 20 miljarder kronor per år, men bör enligt rapporten ligga på 23 miljarder kronor per år.¹⁵

Figur 14: Prognostiserad befolkningsökning under perioden 2021-2040, totalt och i olika åldersgrupper

Källa: SCB

Figur 13: Befolkningstillväxt halvårsvis från 2010 till första halvåret 2021

Källa: SCB

13) SCB (2021b)
14) SKR (2021)
15) Svenskt Vatten (2020)

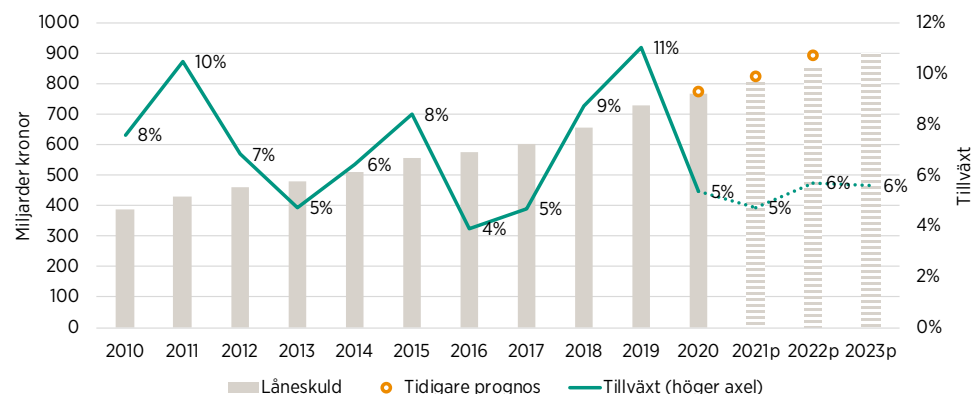
Bostäder är ytterligare ett område som utgör en stor del av de totala investeringarna, ungefär 22 procent. Antalet kommuner som redovisar att de har underskott på bostadsmarknaden 2021 var 207 stycken, jämfört med 212 år 2020. Under 2016–2019 låg denna siffra över 240. 17 kommuner uppger att de har överskott på bostäder, jämfört med 8 kommuner 2020 och lägre än så åren innan.¹⁶ SBAB bedömer att byggandet av bostäder kommer att minska något under 2021 och ytterligare under 2022, men poängterar att osäkerheten är stor.¹⁷ Samtidigt finns det runtom i landet ett underhållsbehov av befintliga bostäder. Utifrån statistik från Sveriges Allmännyttas uppges en ökning ske från 11 900 renoveringar 2020 till 13 900 år 2021 och 15 200 år 2022. Samtidigt ligger renoveringarna lägre än perioden 2015–2018. Nyproduktionen minskade under 2020 till 7700, från 10 068 år 2019, vilket dock var ett rekordår. För år 2021 ligger den planerade nyproduktionen kvar på 7700, för att sedan öka igen till 2022.¹⁸

Att investeringarna fortsatt kommer att vara höga i kommunsektorn är sannolikt. Dock är det inte troligt att tillväxttakten når de mycket höga nivåer som vi sett under 2017–2018. Vi ser snarare framför oss en

återgång till en tillväxttakt som är något lägre än den genomsnittliga för perioden 2010–2019.¹⁹ Detta i kombination med god likviditet, generella statsbidrag och minskad befolkningstillväxt gör att årets prognos för låneskulden lägger sig lägre än föregående prognos både gällande 2021 och 2022.

En faktor som påverkar behovet av lånefinansiering är försäljningar av befintliga tillgångar. I genomsnitt över perioden 2011–2020 har ca 10 procent av kommunkoncernernas investeringar finansierats via försäljning av materiella anläggningstillgångar. Främst handlar det om bostäder, även fast fler och fler aktörer visar intresse för samhällsfastigheter. Om kommunen säljer en verksamhetslokal och sedan hyr tillbaka den, alternativt hyr en ny lokal på långt kontrakt, ska det i de flesta fall klassas som finansiell leasing - vilket i sin tur klassas som låneskuld. Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) har också förtydligat detta. Men ännu ser vi ingen tydlig uppgång i den finansiella leasingen. Skulle kommuner klassa fler och fler hyreskontrakt som finansiell leasing kommer dock detta påverka tillväxten i låneskulden. Någon uppskattning av hur stor andel av kommunerna som idag upptar detta som finansiell leasing har vi inte gjort.

Figur 15: Utvecklingen av låneskulden 2010–2020 och prognos fram till 2023

Källa: SCB

16) Bostadsmarknadsenkäten, Boverket.
 17) SBAB (2021).
 18) Sveriges Allmännyttas (2021)
 19) Tillväxttakten 2010-2019 var 7,3 procent.

Grön finansiering av kommunala investeringar

Fortsatt stark utveckling av grön finansiering

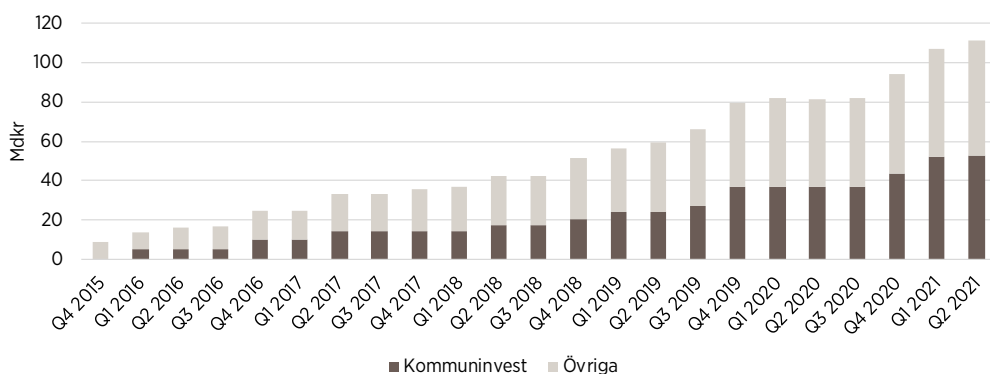
Intresset för gröna obligationer har växt kraftigt på de globala finansmarknaderna under den senaste tioårsperioden och allt fler investerare efterfrågar hållbara placeringsalternativ. Andelen gröna obligationer på den svenska obligationsmarknaden är hög ur ett internationellt perspektiv – 2019 stod gröna obligationer för över 20 procent av den totala emissionsvolymen i svenska kronor. Motsvarande andel för euro och US-dollar var fem respektive en procent.²⁰ Kommunsektorn har varit drivande i framväxten och utvecklingen av den svenska marknaden för gröna obligationer. Göteborg Stad blev i oktober 2013 första kommun i världen att emittera en grön obligation, vilken också var den första gröna

obligationen på den svenska marknaden. Året därpå emitterade Stockholms läns landsting (idag Region Stockholm), som första region, en grön obligation i syfte att finansiera omfattande investeringar i gröna utvecklingsprojekt. I slutet av 2015 introducerade Kommuninvest produkten Gröna lån och i mars 2016

Kommuninvest Gröna lån

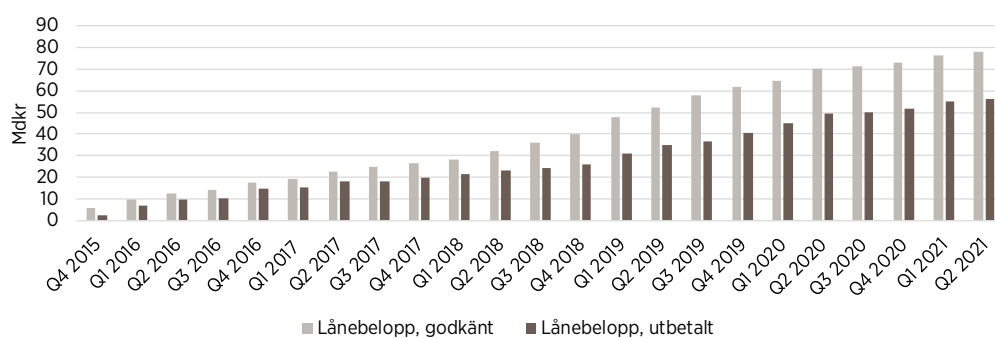
Genom Kommuninvests Gröna lån får även kommuner som inte är aktiva på kapitalmarknaden tillgång till grön finansiering. Kommuninvest hade vid utgången av andra kvartalet 2021 godkänt 471 gröna investeringsprojekt i 174 kommuner och regioner till en sammanlagd volym av 78,1 miljarder kronor, varav 56,2 miljarder kronor hade betalats ut. Det innebär att 12 procent av Kommuninvests lånestock utgörs av Gröna lån.

Figur 16: Utestående volym gröna obligationer från kommunsektorn²¹

Källa: SCB

Figur 17: Godkänd och utbetald volym av gröna lån från Kommuninvest²²

Källa: SCB

20) Riksbanken (2020)

21) Kommuninvest har emitterat gröna obligationer i svenska kronor (SEK) och amerikanska dollar (USD). Per 2021-06-30 var utestående volym 34,5 miljarder SEK och 2 miljarder USD. I figur 16 omräknas USD till SEK till valutakursen vid respektive emissionsdatum.

22) Notera att Kommuninvests gröna utlåning konsekvent överstiger företagets upplåning. Det innebär att Kommuninvest kan garantera att upplåningen går till prövade och godkända gröna projekt

emitterade bolaget sin första gröna obligation. *Figur 16* visar att den utestående volymen gröna obligationer från kommunala aktörer har fortsatt växa till drygt 111 miljarder kronor vid utgången av andra kvartalet 2021. Sammanlagt har 18 kommuner, regioner och kommunala företag identifierats i sammanställningen. Se *tabell 11*.

Högst andel grön finansiering 2020 hade Region Sörmland och Region Värmland, motsvarande 100 procent av låneskulden. Även Region Uppsala, Region Skåne, Region Öre-

bro och Region Västmanland hör i *tabell 12* till de kommun- och regionkoncerner som har högst andel grön finansiering. En bidragande orsak till att så många regioner återfinns på listan är att det på senare tid skett en betydande nybyggnation av vårdfastigheter. Men även det faktum att regionerna generellt har lägre låneskuld än kommunerna spelar in. Bland kommunerna hade Vårgårda och Älvkarleby högst andel grön finansiering, motsvarande 59 procent av låneskulden.

Tabell 11: Gröna emittenter i kommunsektorn

Emittent	Utestående volym 2021-06-30, mnkr	Ändamål (urval)
Göteborgs Stad	14 800	Gröna byggnader, solkraftsproduktion, hållbar vattenhantering och hållbara transporter
Region Stockholm	14 700	Hållbara transporter, gröna byggnader och förnybar energiproduktion
Örebro kommun	5200	Vindkraftsproduktion och gröna byggnader
Stångåstaden (Linköping)	1325	Gröna byggnader
Kommuninvest	52 650	471 investeringsprojekt inom åtta projektkategorier
Norrköpings kommun	1200	Gröna byggnader, energieffektiv gatubelysning och avfallshantering
Region Skåne	6400	Vindkraftsproduktion, hållbara transporter och gröna byggnader
Västerås Stad	750	Gröna byggnader, förnybar fjärrvärmeproduktion och avfallshantering
Lunds kommun	2250	Solkraftsproduktion, gröna byggnader och hållbara transporter
Östersunds kommun	2825	Förnybar energiproduktion, hållbara transporter och gröna byggnader
Malmö stad	4350	Gröna byggnader, hållbara transporter och hållbar hantering av vatten och avloppsvatten
Vellinge kommun	950	Förnybar energiproduktion, hållbar vatten- och avloppshantering och gröna byggnader
Västra Götalandsregionen	1000	Gröna byggnader - Regionens hus
Nacka kommun	500	Gröna byggnader, hållbara transporter och energieffektivisering
Linköpings Stadshus AB (Linköping)	1000	Gröna byggnader
Lejonfastigheter (Linköping)	600	Gröna byggnader
Linköpings kommun	500	Gröna byggnader
Tekniska verken (Linköping)	250	Förnybar energiproduktion

Källa: Kommuninvest

Gröna obligationer

Gröna obligationer är räntebärande skuldebrev som möjliggör för investerare att styra sitt placerade kapital mot verksamheter som bidrar till klimatomställningen. Det kan handla om exempelvis investeringar i förnybar energiproduktion, gröna byggnader eller klimatanpassningsåtgärder. För att främja en utveckling där alltmer kapital styrs mot långsiktigt hållbara verksamheter, i enlighet med Parisavtalet, pågår ett omfattande regelverksarbete inom EU. Bland annat antogs i juni 2020 EU:s

taxonomiförordning. Taxonomiförordningen samt dess delegerade akter skapar för första gången ett EU-gemensamt klassificeringssystem för vad som kan anses vara en miljömässigt hållbar ekonomisk aktivitet. Taxonomin träder i kraft under 2022 och 2023 och kommer att genomsyra många av de regelverk som påverkar finansiella aktörer och finansiell rapportering. Bland annat spelar taxonomin en viktig roll i utformningen av en gemensam europeisk standard för gröna obligationer.

Tabell 12: Kommuner och regioner med störst andel grön finansiering²³

Kommun/region	Grön finansiering, % av låneskuld, 2020	Ändamål (urval)
Region Sörmland	100%	Nya sjukhusbyggnader i Nyköping, Katrineholm och Eskilstuna.
Region Värmland	100%	Grönt operationscentrum och sjukhusbyggnader vid centralsjukhuset i Karlstad
Region Uppsala	96%	Ny vårdcentral, energieffektivisering, hållbara transporter och avfallshantering
Region Skåne	76%	Vindkraftsproduktion, hållbara transporter och gröna byggnader
Vårgårda	59%	Renovering och tillbyggnad av miljöprogrambyggnader samt ny skola
Älvkarleby kommun	59%	Hållbart och energieffektivt vård- och omsorgsboende samt flerbostadshus
Region Örebro	58%	Gröna byggnader vid universitetssjukhuset i Örebro och Örebro universitet samt biogasbussar
Skövde kommun	55%	Gröna byggnader, vattenhantering och bioeldat kraftvärmeverk
Region Västmanland	51%	Hållbara transporter - biogasbussar
Töreboda kommun	49%	Gröna byggnader - flerbostadshus

Källa: Kommuninvest

Kommunsektorn investerade alltså 184 miljarder kronor under 2020. De största investeringsområdena är verksamhets- och bostadsfastigheter, infrastruktur och energi. Investeringarnas omfattning och inriktning, i kombination med finansieringsbehoven, visar

på möjligheten för den gröna finansieringens andel av den totala upplåningen att öka ytterligare. Således har kommuner och regioner potential att även fortsättningsvis driva på utvecklingen mot såväl hållbara finansmarknader som ett hållbart samhälle.

23) Inkluderar gröna obligationer och Gröna lån från Kommuninvest

Kommunsektorns skuldförvaltning

Uppgifterna i detta fördjupningsavsnitt bygger på Kommuninvests utlåning och affärer som kommuner, kommunala företag och regioner hade registrerat i skuldförvaltningssystemet KI Finans per 2021-06-30. Underlaget inkluderar 6 616 lån, certifikat och obligationer till ett sammanlagt belopp av 508 miljarder kronor och 1 697 finansiella derivat motsvarande 183 miljarder kronor.

Kapitalbindningen på kommunsektorns upplåning har ökat över tid, men är fortfarande relativt kort. Den genomsnittliga kapitalbindningstiden uppgick till 2,82 år vid utgången av det andra kvartalet 2021, vilket är oförändrat i jämförelse med motsvarande kvartal föregående år. *Figur 18* visar att 27 procent av lånestocken förfaller inom ett år och ytterligare 18 procent inom två år. Det innebär att investeringar generellt finansieras med upplåning som behöver förnyas ett flertal gånger under investeringens ekonomiska livslängd.

49 procent av upplåningen per 2021-06-30 var kopplad till en rörlig räntebas, företrädesvis 3M Stibor. Många kommuner, kommunala företag och regioner finansierar därmed sina investeringar med upplåning som har kort kapital- och räntebindning. Vissa kommunala aktörer använder sedan finansiella derivat, huvudsakligen ränteswappar, för att förlänga räntebindningen. Detta får till följd att räntebindningen på den totala upplåningen överstiger kapitalbindningen på den underliggande finansieringen.

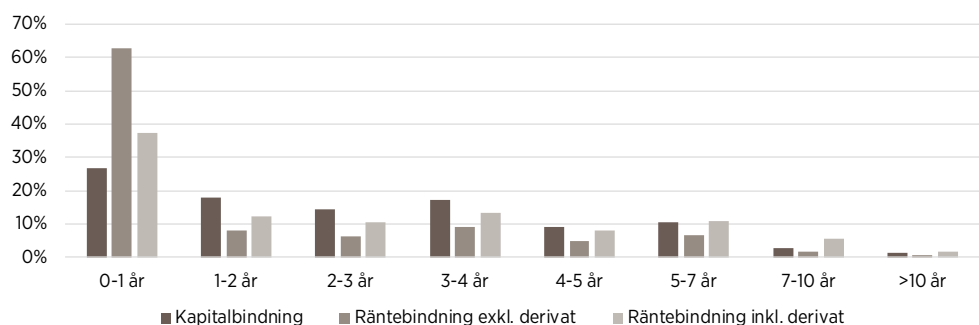
I och med att en stor del av upplåningen omsätts varje år har det låga ränteläget fått

genomslag på kommunsektorns upplåningskostnader. I slutet av 2015 var genomsnittsräntan 1,77 procent. Vid utgången av det andra kvartalet 2021 hade den sjunkit till 0,93 procent, vilket är den lägsta nivån under den studerade tidsperioden. Se *figur 19*.

I syfte att mildra effekterna av coronapandemin har Riksbanken fört en expansiv penningpolitik. Utöver att hålla reporäntan kvar på noll har Riksbanken utökat köpen av värdepapper i syfte att understödja en fungerande kreditförsörjning och dämpa det allmänna ränteläget. Utöver statsobligationer har Riksbanken även köpt kommunobligationer, bostadsobligationer och företagsobligationer. Per den 2021-07-31 uppgick Riksbankens innehav av statsobligationer till 44 procent av den utestående stocken på marknaden. Motsvarande andel för kommunobligationer uppgick till 16 procent.

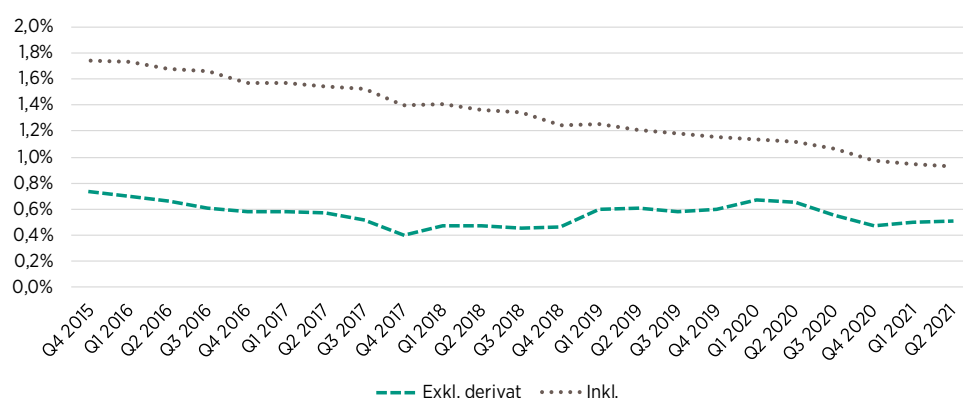
Den expansiva penningpolitiken har bidragit till att kommunsektorns upplåningskostnader fortsatt är låga och att marknadsförväntningar om framtida räntenivåer hålls nere. Huvudscenariot är därför att kommuner, regioner och kommunala företag även under kommande år kommer att ha låga upplåningskostnader. Den korta kapital- och räntebindningen medför likväl att en eventuell uppgång i marknadsräntorna skulle få ett snabbt genomslag på kommunsektorns genomsnittsränta. Varje tiondelns procentenhet i förändrad genomsnittsränta innebär ungefär 768 miljoner kronor i förändrade räntekostnader för kommunsektorn.

Figur 18: Kapitalbindning och räntebindning inkl. och exkl. derivat 2021-06-30

Källa: Kommuninvest

Figur 19: Genomsnittsräntan per kvartal, kv 4 2015 - kv2 2021

Källa: SCB

Referenser

Nordea (2021), Regionala utsikter, 2021:2, www.nordea.se

Riksbanken (2020), Ekonomiska kommentarer: Gröna obligationer - stora i Sverige och med potential att växa

SBAB (2021), Bomarknadsnytt - Prognos över svensk ekonomi och bostadsmarknad, www.sbab.se

SCB (2021a), Sveriges ekonomi - Statistiskt perspektiv, 2021:1, www.scb.se

SCB (2021b), Sveriges framtida befolkning 2021-2070, Demografiska rapporter 2021:1, www.scb.se

SKR (2021), Ekonomirapporten maj 2021 om kommunernas och regionernas ekonomi, www.skr.se

Svenskt Vatten (2020), Investeringsbehov och framtida kostnader för kommunalt vatten och avlopp - en analys av investeringsbehov 2020-2040, www.svensktvatten.se

Sveriges Allmännyttan (2021), www.sverigesallmannytta.se/allmannytta/statistik/, 2021-09-14.

Finansiella begrepp

Kapitalbindningstid - Återstående löptid på den befintliga upplåningen.

Räntebindningstid - Tidsperiod under vilken räntan på upplåningen och derivatinstrumenten är fast.

Ränteswap - ett derivatinstrument där två parter förbinder sig att byta ränteflöden under en förutbestämd tidsperiod. Kommunala aktörer använder i huvudsak ränteswappar för att binda räntan, dvs. betala en fast ränta under den förutbestämda tidsperioden och erhålla en rörlig ränta från motparten.

SKR:s kommungruppsindelning

Här är en beskrivning av SKR:s kommungruppsindelning 2017 som gäller från den 1 januari 2017. Det är en omarbetning av den tidigare kommungruppsindelningen från 2011.

Huvudgrupp	Kommungrupp	Kort definition	Antal
A. Storstäder och storstadsnära kommuner	A1. Storstäder	Minst 200 000 invånare i kommunens största tätort	3
	A2. Pendlingskommun nära storstad	Minst 40 % utpendling till storstad eller storstadsnära kommun	43
B. Större städer och kommuner nära större stad	B3. Större stad	Minst 40 000 och mindre än 200 000 invånare i kommunens största tätort	21
	B4. Pendlingskommun nära större stad	Minst 40 % utpendling till större stad	52
	B5. Lågpendlingskommun nära större stad	Mindre än 40 % utpendling till större stad	35
C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	C6. Mindre stad/tätort	Minst 15 000 och mindre än 40 000 invånare i kommunens största tätort	29
	C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Minst 30 % ut- eller inpendling till mindre ort	52
	C8. Landsbygdskommun	Mindre än 15 000 invånare i kommunens största tätort, lågt pendlingsmönster	40
	C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	Landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, dvs antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/ hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet.	15

Kommuninvest finansierar välfärd

Vi är ett kommunalt finanssamarbete som arbetar för effektiv och hållbar finansiering av bostäder, infrastruktur, skolor och sjukhus med mera. Tillsammans får vi bättre lånevillkor än var och en för sig. Sedan starten 1986 har samarbetet sparat miljardbelopp åt sina medlemmar i form av lägre räntor.

Den svenska kommunsektorn är stark, bland annat genom sin grundlagsskyddade beskattningsrätt. Detta faktum, tillsammans med medlemmarnas solidariska borgen, bidrar till att Kommuninvest får högsta kreditbetyg av både Moody's och Standard & Poor's.

279 kommuner och 14 regioner är idag medlemmar i detta frivilliga samarbete. Verksamheten ägs och styrs demokratiskt av medlemmarna som också delar på eventuellt ekonomiskt överskott. Kontoret finns i Örebro. Med cirka 550 miljarder kronor i balansomslutning är vi Sveriges sjätte största kreditinstitut.

KOMMUNINVEST

Svenska kommuner och regioner i samverkan

Postadress: Box 124, 701 42 Örebro. Besöksadress: Fenixhuset, Drottninggatan 2, Örebro.
Telefon: 010-470 87 00. Telefax: 019-12 11 98. E-post: förnamn.efternamn@kommuninvest.se
www.kommuninvest.se